

Stats forfatnings ret

4. udgave

Peter Germer

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Statsforfatningsret

4. udgave, 1. oplag

© 2007 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er ifølge
gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt uden
forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan

Omslag: Morten Højmark
Tryk: Narayana Press, Gylling
Indbinding: Damm's Forlagsbogbinderi, Randers

Printed in Denmark 2007
ISBN 978-87-574-1098-3

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Lyngbyvej 17
Postboks 2702
2100 København Ø

Telefon: 39 13 55 00
Telefax: 39 13 55 55
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Indholdsfortegnelse

Forord	11
Kapitel 1. Magtadskillelæren	13
I. Tredele i grundlovens § 3	13
II. Afvigelser fra magtadskillelsesidealet	14
III. Rangforholdet mellem de øverste statsorganer	17
IV. Den retlige trinfølge	21
V. Retspraksis vedrørende grundlovens § 3	25
Kapitel 2. Regeringen	33
I. Indledning	33
II. Udøvende magt og regeringsprærogativer	37
III. Kontrasignaturreglen	39
IV. Udnævnelse af ministre	40
V. Regeringsdannelsen	41
VI. Forretningernes fordeling mellem ministrene	45
VII. Mistillid til ministrene	46
VIII. Ministrenes retlige ansvar	49
IX. Statsråd og ministerråd	57
Kapitel 3. Folketinget	61
I. Indledning	61
II. Grundlovens valgretsbestemmelser	61
III. Valgbarhed	63
IV. Valgsystemet	66
V. Afgørelser om gyldigheden af valg og fortabelse af valgbarhed ..	67
VI. Mandaternes varighed	69
VII. Folketingets organisation og virksomhed	70
VIII. Den parlamentariske immunitet	75
A. Beskyttelse mod strafforfølgning og frihedsberøvelse	75
B. Den parlamentariske ytringsfrihed	77

Kapitel 4. Lovgivning	81
I. Lovgivningsorganet	81
II. Lovgivningsprocessen	82
A. Lovgivningsinitiativet	84
B. Lovforslags behandling i Folketinget	85
C. Udsættelse af tredje behandling	88
D. Stadfæstelse	90
III. Lovgivningskompetencen	93
IV. Lovgivningsmagtens enekompetence	98
V. Delegation af lovgivningskompetence	100
A. Begrænsninger i henhold til grundlovens § 3	100
B. Begrænsninger i henhold til specielle grundlovsbestemmelser	102
1. De forskellige kategorier af grundlovsbestemmelser	102
2. Nærmere om grundlovens § 43, 1. led	103
3. Foreløbige bemærkninger om grundlovens § 61, 1. pkt.	108
C. Derogationsbemyndigelser	109
D. Delegation til private	109
Kapitel 5. Anordninger	111
I. Indledning	111
II. Den selvstændige anordningsmyndighed	114
III. Gennemførelsesanordninger og fuldmagtsanordninger	116
IV. Anordningers tilblivelse	118
V. Bemyndigelsens indholdsmæssige rækkevidde	122
VI. Intertemporale problemer	126
VII. Domstolsprøvelse af anordninger	128
Kapitel 6. Kundgørelse og ikrafttræden	133
I. Kundgørelse af love og anordninger	133
II. Ikrafttrædelsestidspunktet i almindelighed	139
III. Tilbagevirkende kraft	143
A. Principper og grundbegreber	143
B. Tilbagevirkende kraft i materiel henseende	148
C. Tilbagevirkende kraft i formel henseende	154
IV. Klokkeslættet for ikrafttrædelsen	158
V. Ukendskab og særviden	162

Kapitel 7. Folkeafstemning	165
I. Indledning	165
II. Mindretalsbeskyttelsen i grundlovens § 42	169
Kapitel 8. Statsbudgettet	175
I. Indledning	175
II. Finanslovens indhold og tidsmæssige begrænsning	177
III. Finanslovsforslagets opbygning	180
IV. Finanslovens tilblivelse	182
V. Dispositioner i henhold til finanslovens bevillinger	183
VI. Nye og ændrede dispositioner i finansårets løb	184
VII. Retsgrundlaget for skatternes opkrævning	187
Kapitel 9. Domstolene	191
I. Domstolenes grundlovsbestemte sagområde	191
II. Domstolenes uafhængighed	196
A. Den organisatoriske uafhængighed	196
B. Den funktionelle uafhængighed	197
C. Den personlige uafhængighed	199
Kapitel 10. Domstolsprøvelse af loves grundlovmæssighed	207
I. Domstolsprøvelse af loves formelle grundlovmæssighed	207
II. Domstolsprøvelse af loves materielle grundlovmæssighed	210
III. Domstolsprøvelsens intensitet	216
IV. Procesforudsætninger	222
Kapitel 11. Internationale anliggender	229
I. Indledning	229
II. Den umiddelbare kompetence	230
III. Folketingets samtykke til udenrigspolitiske dispositioner	233
IV. Det Udenrigspolitiske Nævn	237
V. Suverænitetsafgivelse	238
Kapitel 12. Frihedsberøvelse	243
I. Indledning	243
II. Kravet om kvalificeret hjemmel	246
III. Anholdelse og fængsling	252
IV. Frihedsberøvelse uden for strafferetsplejen	255

Kapitel 13. Boligens ukrænkelighed	259
I. Grundlovsbeskyttelsens rækkevidde	259
II. Den materielle hjemmel	264
III. Indgreb uden forudgående retskendelse	266
Kapitel 14. Ekspropriation	269
I. Indledning	269
II. De beskyttede rettigheder	270
III. De beskyttede retssubjekter	273
IV. Ekspropriationsbegrebet	274
V. Ekspropriationsbetingelserne	288
A. Almenvellet	288
B. Hjemmelskravet	290
C. Fuldstændig erstatning	292
VI. Mindretalsbeskyttelsen	297
VII. Domstolsprøvelse af administrative ekspropriationsafgørelser	301
Kapitel 15. Erhvervsfrihed	317
Kapitel 16. Ret til arbejde og offentlig hjælp	321
I. Retten til arbejde	321
II. Retten til hjælp fra det offentlige	324
Kapitel 17. Undervisningsfrihed	335
I. Retten til fri undervisning i folkeskolen	336
II. Skolefriheden	339
Kapitel 18. Ytringsfrihed	343
I. Formel og materiel ytringsfrihed	343
II. Nærmere om censur og andre forebyggende forholdsregler	352
III. De beskyttede medier	354
IV. De beskyttede personer	359
Kapitel 19. Foreningsfrihed	365
I. Den formelle foreningsfrihed	365
II. Den materielle foreningsfrihed	367
III. De beskyttede personer	370
IV. Opløsning og forbud	371
V. Negativ foreningsfrihed	372

Kapitel 20. Forsamlingsfrihed	377
I. Indledning	377
II. De beskyttede personer	380
III. Formel og materiel forsamlingsfrihed	380
IV. Politiets ret til at overvære offentlige samlinger	383
V. Forbud mod farlige samlinger	384
Litteraturforkortelser m.v.	387
Register over grundlovsparagraffer	391
Domsregister	393
Sagregister	397

Forord

Denne fremstilling af dansk statsforfatningsret er beregnet på at skulle anvendes som lærebog for juridiske universitetsstuderende på første studieår. Det er samtidig en retsvidenskabelig udredning med et bredere sigte.

Fremstillingen er en ajourføring af Statsforfatningsret, 3. udgave, der udkom i 2001. Den nye udgave er udarbejdet efter stort set samme retningslinier som de tre tidligere udgaver.

Der er løbende henvist til de to grundlæggende statsretsværker fra tiden efter grundlovsændringen i 1953: Poul Andersen, Dansk Statsforfatningsret, 1954, og Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, bind I & II, 3. udgave, 1980. Der er også systematisk henvist til Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave, 1973. Disse tre professorer var deltagere i grundlovsændringsprocessen i 1953. Poul Andersen blev af statsministeren beskikket som tilforordnet ved forfatningskommissionen som særligt sagkyndig, og på kommissionens første møde blev det vedtaget, at også Alf Ross skulle tiltræde kommissionen som sagkyndig. Max Sørensen afgav et responsum om internationale anliggender, der blev optrykt som bilag til forfatningskommissionens betænkning.

Der er flere steder, om end ikke gennemgående, henvist til Henrik Zahles 3-bindsværk om forfatningsret, 3. udgave, 2001 og 2003. Derimod er der kun i begrænset omfang henvist til den af Henrik Zahle redigerede grundlovscommentar, 2. udgave, 2006, idet bidragene i denne fremstilling er af avingende kvalitet.

Manuskriptet er afleveret til trykning i juni 2007.

Peter Germer